

ENCONTRES MUSICALS ENTRE L'ALUMNAT UNIVERSITARI DELS GRAUS D'EDUCACIÓ I L'ALUMNAT ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS

Noemy Berbel Gómez

Francesc Vicens Vidal

Antoni J. Salvà Andreu

RESUM

Les experiències que aquí es plantegen tenen com a objectiu principal involucrar la comunitat universitària en la implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, en col·laboració amb alumnat escolar de la Comunitat, especialment en la docència, la recerca i la transferència de coneixement. La proposta se centra en la integració de la sostenibilitat en els plans d'estudi dels graus d'Educació Infantil i Primària de la UIB, amb l'objectiu de promoure el desenvolupament sostenible a través de la formació i la innovació educativa a partir de les assignatures de música que s'imparteixen en els distints graus d'Educació. Mitjançant propostes artístiques interdisciplinàries, a partir de diverses accions combinades se cerca sensibilitzar sobre la importància de la sostenibilitat a partir del foment de la creativitat i la col·laboració entre alumnat universitari i escolar.

RESUMEN

Las experiencias que aquí se presentan tienen como objetivo principal involucrar a la comunidad universitaria en la implementación de los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS) de la Agenda 2030, en colaboración con estudiantes escolares de la Comunidad, especialmente en la docencia, la investigación y la transferencia de conocimiento. La propuesta se centra en la integración de la sostenibilidad en los planes de estudio de los grados de Educación Infantil y Primaria de la UIB, con el fin de promover el desarrollo sostenible a través de la formación y la innovación educativa a partir de las asignaturas de música que se imparten en los distintos grados de Educación. Mediante propuestas artísticas interdisciplinarias, a partir de diversas acciones combinadas se busca sensibilizar sobre la importancia de la sostenibilidad fomentando la creatividad y la colaboración entre estudiantes universitarios y escolares.

INTRODUCCIÓ

Amb aquesta aportació volem compartir diverses experiències que tenen com a objectiu principal fomentar la participació de la comunitat universitària en la implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, especialment en els àmbits de la docència, la recerca i la transferència del coneixement. Inspirada pel Pla Estratègic de la UIB (2023-2027), la nostra proposta se centra en la integració del valor de la sostenibilitat en els plans d'estudi dels graus d'Educació Infantil i Primària, amb l'objectiu de promoure el desenvolupament sostenible a través de la formació, la generació de coneixement i la transferència de solucions innovadores (Pla Estratègic, 2023). Emparats pel marc del Grup de Recerca en Art i Educació (GRAiE) i el Laboratori de Música i Art (Mus&Art Lab) de la Universitat de les Illes Balears,

s'han implementat diverses experiències interdisciplinàries que connecten estudiants de diverses assignatures de l'àrea de didàctica de l'expressió musical com són La Representació Escènica a l'Escola Infantil (22018), Educació Artística: Música. Didàctica a l'Escola Primària (22120), Formació Musical (22155) i Formació Instrumental (22157) amb estudiants dels darrers cursos de l'educació primària.

Amb la voluntat d'assolir objectius comuns, durant els últims anys hem treballat de forma coordinada per tal de portar a terme diverses representacions teatrals de forma conjunta. A partir d'aquestes experiències hem aconseguit assolir diversos objectius inspirats en els ODS, relacionats amb la sostenibilitat planetària i els efectes de l'acció humana en els ecosistemes. Aquests objectius s'han articulats a partir de tres eixos:

- Sensibilització ambiental: promoure la consciència ambiental entre els estudiants universitaris i l'alumnat de primària mitjançant activitats artístiques de temàtica ecològica com el canvi climàtic, la conservació de la biodiversitat, el reciclatge o la reducció o reutilització del residu.
- Creativitat i innovació educativa: incentivar la creativitat i la innovació entre els estudiants universitaris i l'alumnat de primària per a la creació de solucions sostenibles i ecològiques. Les activitats artístiques poden servir com a plataforma per a la generació d'idees innovadores que promoguin un estil de vida més respectuós amb el medi ambient, com ara l'ús de materials reciclats en l'art, la producció de música amb instruments ecològics o la creació de representacions teatrals sobre pràctiques sostenibles.
- Col·laboració i intercanvi intergeneracional: fomentar la col·laboració i el diàleg entre estudiants universitaris i alumnes de primària per a la cocreació d'obres artístiques centrades en la sostenibilitat. Aquest intercanvi intergeneracional no només promou la transmissió de coneixements i valors sobre la cura del planeta, sinó que també enriqueix l'experiència educativa de tots els participants i fomenta el respecte i la comprensió entre diferents grups d'edat.

Des del curs 2021-2022, a partir d'aquests tres eixos i des de les matèries esmentades, s'han promogut diverses accions per al desenvolupament sostenible a través de la pràctica artística-musical en diferents nivells educatius (Berbel i Díaz, 2021; Vicens, 2023). De totes les iniciatives portades a terme en voldríem destacar dues: «*Na TuGa i la mar: més que un conte*»¹ (Berbel i Salvà, 2022), continuació del projecte «Petjades»² i «*L'Arbodissea i els vents del món: Cantata en cinc actes per a veus blanques* i

1. Projecte finançat per l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament i la Solidaritat de la UIB amb el títol «*Na TuGa i la mar: més que un conte*». Enllaç al conte: <<https://heyzine.com/flip-book/2c776c3fc0.html>>.

2. Projecte d'innovació concedit per l'IRIE (UIB) amb el títol «Robòtica educativa com a mitjà per a l'aprenentatge musical i nexa amb el món natural i la sensibilitat ecològica: Petjades» (PID212242). Enllaç a la càpsula de vídeo explicativa: <<https://www.youtube.com/watch?v=kkaYXW3lyn8>>.

acompanyament instrumental» (Cloquells et al., 2024). Aquestes iniciatives han servit per connectar estudiants del grau d'Educació Infantil i Primària de la UIB amb alumnat dels últims cursos dels centres públics de la nostra comunitat, CEIP Cas Capiscol de Palma, CEIP Es Puig de Lloseta, CEIP Simó Ballester de Manacor, CEIPI-ESO Pintor Joan Miró de Palma i CEIP Gabriel Comas i Ribas d'Esporles.

En una segona fase, hem pogut portat a terme el projecte d'innovació «Música, educació i transformació social i mediambiental: Cantata *Na TuGa i la mar*»³. Aquest projecte ha fixat l'objectiu particular de dissenyar, implementar i avaluar una intervenció educativa destinada a fomentar la consciència ecològica entre els estudiants universitaris dels graus d'Educació Primària i Infantil de la UIB, utilitzant l'experiència musical i artística com a vehicle. Amb això en ment, s'ha volgut comprendre la percepció dels futurs docents d'Educació Primària i Infantil respecte a la rellevància de la pràctica pedagògica en la qual han participat, especialment en dos aspectes: la seva utilitat per a la seva futura tasca docent i el grau de desenvolupament de la consciència ecològica, basats en els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) establerts per l'Agenda 2030 i alhora integrats en el Pla Estratègic de la Universitat.

Amb aquest plantejament com a punt de partida, ens hem proposat assolir els objectius específics que s'indiquen a continuació:

- Consolidar les relacions iniciades entre els estudiants universitaris i els estudiants dels centres d'Educació Infantil i Primària.
- Abordar els ODS amb un perfil ecològic mitjançant activitats educatives que adoptin una perspectiva global.
- Fomentar la sostenibilitat i la consciència ecològica a través d'històries i narracions.
- Donar visibilitat als processos creatius que emergeixen de la col·laboració entre la Universitat i els centres d'Educació Infantil i Primària.
- Avaluar l'impacte en la formació de les futures docents del grau d'educació infantil dels encontres musicals.
- Emprar contes de temàtica naturalista com a punt de partida per a projectes interdisciplinaris.

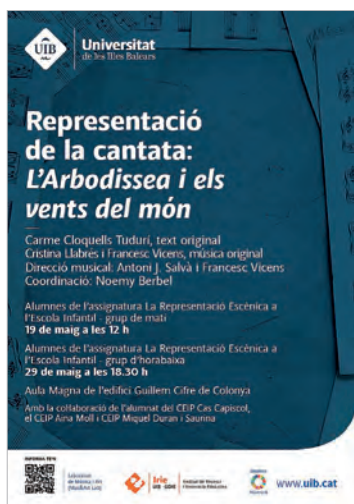
METODOLOGIA

A partir dels objectius plantejats, el desenvolupament metodològic de les intervencions i la dinàmica de treball, des de l'inici del projecte «Petjades», s'ha centrat en aquelles accions artístiques que integraven i tractaven de forma combinada

3. Projecte d'innovació concedit per l'IRIE (UIB) amb el títol «Música, educació i transformació social i mediambiental: Cantata *Na TuGa i la mar*» (PID222448).

Imatge 1. Conte *Na TuGa i la mar*

Imatge 2.1 i 2.2. Cantata i cartell de *L'Arbodissea i els vents del món* (Documenta Balear, 2024)

les disciplines de la música, les arts plàstiques, la literatura, la dansa i l'escenografia. Aquestes accions han abraçat des de l'aprenentatge cooperatiu dels elements musicals, coreogràfics i narratius de les obres fins a la creació de propostes transversals per fomentar la consciència ecològica i la sostenibilitat. Els contes originals, creats expressament pel projecte, han resultat ser un estímul inicial adequat per al desenvolupament de propostes artístiques que han anat des de la creació d'elements coreogràfics i escenogràfics

amb materials reciclats fins a la composició de peces musicals, tant analògiques com digitals, i la producció de representacions musicals i teatrals de les obres corresponents.

Tot això va ser possible gràcies als processos vivencials i participatius a partir de la cooperació entre els estudiants de diferents nivells. El format del conte il·lustrat, ja provat en altres propostes artístiques (Berbel i Capellà, 2014), va demostrar ser un recurs eficaç en el desenvolupament d'un ampli ventall d'habilitats artístiques relacionades amb les intel·ligències múltiples de Gardner (Romero, 2019). A partir d'un treball actiu acotat en les assignatures de l'àrea de música ja descrites s'han anat assolint els distints nivells competencials. Concretament, a partir d'una dinàmica de treball en equip, els centres de primària i l'alumnat universitari van treballar de forma coordinada amb el propòsit comú de representar la peça escènica proposada. En el cas de *Na TuGa i la mar*, l'obra va donar lloc a distints tallers de creació i experimentació sonora a partir de la poesia japonesa (haikus); paral·lelament, *L'Arbodissea i els vents del món* també va servir per articular distintes activitats de perfil ecològic relacionades amb accions de millora de l'entorn i desenvolupar diverses dinàmiques de treball inspirades en la metodologia de l'ABP sempre amb l'art i l'expressió artística com a mitjà de treball.

RESULTATS

De les experiències portades a terme, tot i que encara no disposem de resultats definitius per tenir accions encara en curs, es poden anticipar els resultats següents: en primer lloc, la dinàmica de treball entre els estudiants universitaris i els alumnes dels centres d'educació infantil i primària va crear un espai d'aprenentatge significatiu, fomentant una interacció proactiva que va emergir dels rols assumits per cada participant. En segon lloc, els temes abordats en les obres treballades —*Na TuGa i la mar* i *L'Arbodissea i els vents del món*— varen servir de base per al desenvolupament d'accions relacionades amb el desenvolupament sostenible, integrant els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de manera transversal i global. En tercer lloc, tant les xarxes socials i els mitjans web com el servei de comunicació de la UIB varen contribuir activament a donar visibilitat als projectes, amplificant-ne l'impacte i arribant a un públic més ampli. En quart lloc, també va ser destacable la contribució de diverses iniciatives que varen ajudar a difondre alguns dels resultats obtinguts durant el procés, com l'obra col·lectiva *Cap a una ecologia integral del paisatge* (Vicens, 2023), la qual va servir per compartir i promoure els avenços realitzats en el marc de les distintes iniciatives portades a terme.

Per altra banda, voldríem destacar que en el marc d'aquests objectius hem emprès distintes accions comunitàries fent de l'art, i la combinació de disciplines artístiques diferents, un mitjà eficaç per a la difusió de missatges positius sobre la importància de la sostenibilitat i la cura del planeta dins de la comunitat local. A través de representacions amb públic en els distints centres educatius, exposicions d'art ambiental, concerts i tallers artístics hem creat espais col·laboratius d'innovació docent protagonitzats per distints agents de la comunitat educativa en pro de la protecció, la cura i la sensibilització del medi ambient.

Com hem comentat prèviament, encara no disposam dels resultats definitius, ja que hi ha accions en curs, però voldríem avançar algunes de les valoracions de l'alumnat de l'assignatura Educació Artística: Música. Didàctica a l'Escola Primària (22120) del Grau d'Educació Primària de la UIB, participant en l'acció titulada «Una representació contemporània de la cantata *Na TuGa i la mar* a través de la poesia japonesa —haikus—» que forma part del projecte «Música, educació i transformació social i mediambiental: Cantata *Na TuGa i la mar*».

Imatge 3. Assaig de *L'Arbodissea i els vents del món*. CEIP Cas Capiscol. Palma, maig de 2023

Es concret es va voler conèixer l'opinió de l'alumnat universitari en relació amb dues qüestions:

Com ha contribuït aquesta experiència en la vostra formació com a docents?

- Estudiant 1: «Amb aquest projecte he descobert una forma de treballar la música amb els infants que és divertida, transversal (puc incloure assignatures com llengua castellana o catalana) i que desenvolupa la seva creativitat».
- Estudiant 2: «La realització d'aquesta mena de projectes són els que realment ens aporten les eines necessàries per a ser capaços de posar en pràctica un tipus d'ensenyament realment significatiu per als nostres futurs alumnes».
- Estudiant 3: «Aquesta experiència ens ha donat l'oportunitat d'experimentar de primera mà el que és treballar amb infants i els valors i beneficis que comporta l'àrea de música. Un exemple molt clar d'això és el treball en equip i la coordinació, imprescindibles perquè la interpretació sigui exitosa. A més, la forma en la qual hem treballat amb els alumnes ens ha permès ser més propers a ells, de manera que l'aprenentatge no ha estat unidireccional; hem après tant nosaltres com a mestres dels alumnes com ells de nosaltres».
- Estudiant 4: «Aquest projecte ha estat molt enriquidor de cara a la nostra formació com a docents atès que mai havíem acudit a un centre educatiu i ens ha permès tenir un primer contacte tant amb el centre com amb infants, cosa que ens ha fet sentir involucrades en la nostra tasca i ens ha fet sentir més segures de cara a les pràctiques del semestre vinent. En aquest sentit, aquest projecte també ens ha ajudat a desenvolupar habilitats interpersonals atès que hem hagut d'aprendre a comunicar-nos i col·laborar amb una varietat de persones, fet crucial per a la nostra futura tasca docent».
- Estudiant 5: «Pens que aquesta experiència m'ha servit per veure com amb la música es poden unir diferents assignatures, cosa que no m'havia plantejat. Al llarg de la carrera, quan hem dissenyat projectes que havien de ser interdisciplinaris, mai no havia fet servir la música com una d'aquestes assignatures. Pens que treballar amb el conte, els haikus, les representacions... m'ha servit per valorar la música com una manera de treballar continguts molt diversos com les llengües o ciències naturals».

Imatge 4. Cartell exposició i concert curs 2023-2024

- Estudiant 6: «Agraïm molt aquest contacte amb els alumnes de primària, ja que pensem que és molt important participar en les escoles per saber com funcionen, observar, conèixer recursos per dur a terme i com millorar com a futures docents... El contacte amb els alumnes ens ha ajudat de cara a un futur posar-nos davant una classe amb infants i també ens ha ajudat a fer les representacions, tant a la universitat com a l'escola davant tots, ja que així perdiem vergonya d'estar davant un públic».
- Estudiant 7: «Com a futures docents crec que en aquesta experiència he pogut treballar la transversalitat com una eina en la qual no sols es treballa la música, sinó també el pensament creatiu, el treball en equip o l'educació mediambiental. Aquesta experiència m'ha aportat moltes coses positives les quals aplicaré pròximament».
- Estudiant 8: «Com a futurs docents hem pogut veure que la música és molt important en les nostres vides i que hi ha moltes maneres de treballar-la. Realitzar aquestes activitats ha estat enriquidor, ja que hem aconseguit tenir un aprenentatge significatiu d'una forma més dinàmica i amena. Hem creat experiències úniques i plenes de riures, destacant que hem après a l'uníson».
- Estudiant 9: «Aquesta experiència ens ha resultat molt útil a la nostra formació com a docents perquè ens ha presentat una altra forma de fer música que cap de nosaltres havia treballat mai. També, aquest conte serà una eina més amb la qual treballarem amb els nins perquè reflecteix d'una forma diferent quina és la situació actual amb el medi ambient i com tirar plàstics al mar pot repercutir negativament amb l'ecosistema marí.»
- Estudiant 10: «Ens ha portat a explorar nous enfocaments pedagògics i ha potenciat la nostra creativitat i capacitat d'expressió. També, ens ha ajudat a millorar la nostra capacitat per fomentar l'apreciació artística. A més, la connexió entre la poesia i la música fomenta un enfocament multidisciplinari en l'ensenyament. Aquest enfocament no només enriqueix l'experiència educativa, sinó que també contribueix a formar individus més conscients i respectuosos de la riquesa cultural que la música pot oferir».
- Estudiant 11: «Ens hem adonat que quan feim un projecte les coses no es fan amb un dia, que és molt important tenir la feina estructurada i guionitzada perquè les coses surtin bé. S'ha de comprendre cada passa com un nou repte i això no sols per a aquest projecte si no per tots».
- Estudiant 12: «Ens ha ajudat amb la nostra formació amb la música, perquè si és cert que el nostre grup no tenia contacte amb l'ensenyament de la música des de l'ESO, aquest projecte també ens ha ensenyat que la música pot ser un element transversal amb altres disciplines i que agrada molt als nins».

- Estudiant 13: «Hem après que a vegades anam amb les idees molt clares, però que els infants tenen el cap ple d'imaginació i això enriqueix la feina del docent i canvia els esquemes que tu puguis tenir. En conclusió, aquest projecte ha estat un dels que més ens ha acostat al que és ser mestre i hem après moltes coses que ens enduim per un futur».

Com ha contribuït aquesta experiència a desenvolupar la consciència ecològica?

- Estudiant 14: «A través d'aquest projecte, hem pogut prendre consciència de l'impacte mediambiental que deixem d'una manera entretinguda, alhora que didàctica. El conte no sols ens ha servit per a crear i gaudir de l'aprenentatge amb els alumnes, sinó que també ens ha fet pensar en les accions i mesures que estem deixant en el nostre entorn. Pel que ens ha portat a pensar quines accions podríem posar en pràctica per a millorar i transformar el món que ens envolta i la importància de crear consciència».
- Estudiant 15: «Em vaig sorprendre de com nines de tan sols deu anys havien arribat a tals conclusions i havien reflexionat de manera tan crítica sobre les seves accions i les accions de les persones del seu voltant, també m'ha sorprès com aquest projecte ha deixat una empremta important en jo».
- Estudiant 16: «Diria que he descobert l'impacte que té en els infants desenvolupar projectes de conscienciació, empatia i reflexió crítica. M'ha sorprès que tan sols amb 10 anys s'ha pogut posar en la pell de na TuGa i ha arribat a veure la importància que té no tirar residus a la mar o els ecosistemes terrestres. Fins i tot, em va dir que li havia ensenyat el conte i li havia contat el que li passava a na TuGa al seu germà de cinc anys».
- Estudiant 17: «Aquest projecte ha anat més enllà de ser simplement una expressió artística i s'ha convertit en una plataforma per explorar i reflexionar sobre les nostres pròpies accions i la influència que tenim en el nostre entorn. Gràcies a l'enfocament integrat, que combina la creativitat artística amb l'educació ambiental, el conte proporciona una comprensió més profunda dels temes crítics relacionats amb la salut dels nostres oceans».
- Estudiant 18: «L'ús de *Na TuGa i la mar* com a material didàctic és un recurs molt interessant per a la conscienciació i l'aprenentatge interactiu, contribuint així a la formació d'una comunitat més informada i compromesa amb la sostenibilitat marina. Per tant, ens ha reforçat la importància de ser conscients de la nostra petjada mediambiental i de la necessitat de prendre decisions informades per preservar la salut del nostre planeta».
- Estudiant 19: «Sempre he estat una persona que he intentat mantenir net el medi ambient contaminant el menys possible. Però, igualment considero que aquesta experiència ens ha ajudat a obrir encara més els ulls i adonar-nos de la importància que té no contaminar».

- Estudiant 20: «Sens dubte vivenciar aquest projecte i formar-ne part ha canviat la nostra percepció de la petjada mediambiental que deixam i, a més, ens ha aportat un canvi de mirada quant a treballar aquest aspecte a les aules des d'una assignatura que no és medi, sinó des de la música o qualsevol altra, perquè aquest és un contingut que s'ha de treballar de manera transversal».
- Estudiant 21: «Participar en un projecte com aquest ens fa protagonistes del procés i ajuda a entendre el nostre paper en la societat per fer un canvi. Hi ha tanta informació al nostre voltant que la millor manera de conscienciar és treballar directament amb propostes com aquesta».
- Estudiant 22: «El conte no només ens ha servit per crear i gaudir de l'aprenentatge amb els alumnes, sinó que també ens ha fet pensar en les accions i mesures que estem deixant en el nostre entorn. Ens ha portat a pensar quines accions podríem posar en pràctica per millorar i transformar el món que ens envolta i la importància de crear consciència».
- Estudiant 23: «Podem dir que participar al projecte no només ens ha aportat nous aprenentatges, eines i recursos pel nostre futur, sinó també una nova visió de la realitat en la qual vivim, a través d'una història i unes activitats que han estat de gran ajuda».

CONCLUSIONS

Per aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible establerts per l'Agenda 2030, ha estat essencial concebre, implementar i avaluar intervencions educatives en entorns reals que afavoreixin el desenvolupament de la consciència ecològica entre els futurs professionals de l'educació. Les propostes artístiques i musicals de naturalesa vivencial i interdisciplinària, com les que aquí es presenten, semblen ser una estratègia prometedora per aconseguir-ho. Per això, hem volgut perseverar en l'avanç cap a una educació més orientada cap a la sostenibilitat, integrant la dimensió ecològica en els diferents àmbits educatius.

De les accions implementades fins al moment podem apuntar les conclusions següents:

- Els estudiants han destacat que el projecte els ha permès descobrir com la música pot ser una eina transversal en l'educació, integrant altres assignatures com llengua i ciències naturals. A més, han desenvolupat habilitats interpersonals, com la comunicació i la col·laboració amb diferents persones, fet crucial per a la seva futura tasca docent. Aquesta experiència ha estat enriquidora perquè els ha donat eines per aplicar un ensenyament significatiu i dinàmic, on la creativitat i el treball en equip tenen un paper destacat.

- El contacte directe amb els infants ha estat una part fonamental de l'experiència formativa dels estudiants. Han pogut experimentar de primera mà els beneficis de treballar amb la música, com la millora del treball en equip i la coordinació, així com l'aprenentatge bidireccional entre mestres i alumnes. Aquest primer contacte amb el centre educatiu els ha fet sentir més segurs i preparats per a les pràctiques futures, ajudant-los a perdre la por d'estar davant d'un públic i a comprendre la importància d'una planificació estructurada.
- En el marc d'aquesta experiència, els estudiants han après a valorar la música com una eina pedagògica potent que pot unir diferents àrees de coneixement i fomentar un aprenentatge significatiu i creatiu. Han reconegut que la música no només enriqueix l'experiència educativa, sinó que també fomenta una major apreciació artística i consciència cultural. A través de les activitats musicals, han pogut crear experiències úniques i significatives que no només beneficien els alumnes sinó també la seva pròpia formació com a futurs docents.
- Els estudiants han ressaltat com el projecte ha contribuït a desenvolupar la seva consciència ecològica i la dels infants amb qui han treballat. A través de les històries i els arguments de perfil ecològic treballats, els participants han reflexionat críticament sobre les seves pròpies accions i han pogut veure la importància de no contaminar el medi ambient. Aquesta experiència ha promogut l'empatia envers els ecosistemes afectats per la contaminació i ha inspirat a prendre mesures per preservar el seu entorn. Aquest procés de reflexió crítica ha estat clau per fer entendre la importància de les accions individuals en la protecció del medi ambient.
- Els estudiants han destacat com l'ús del conte i les activitats creatives associades han servit com una plataforma eficaç per explorar i comprendre temes mediambientals. Aquesta integració de l'educació artística amb l'educació ambiental ha proporcionat una comprensió més profunda de la salut dels oceans i la importància de la sostenibilitat. A través d'aquest enfocament, han pogut transmetre la importància de la petjada mediambiental d'una manera entretinguda i didàctica, creant una comunitat més informada i compromesa amb la preservació del planeta.

Per acabar, val a dir que en el desenvolupament d'aquesta experiència, s'ha observat una interacció significativa i proactiva entre els estudiants universitaris i els alumnes dels centres d'educació infantil i primària, creant un espai d'aprenentatge enriquidor que afavoreix el desenvolupament de tots els seus participants. Per altra banda, els temes abordats en les obres treballades han estat una base efectiva per a promoure accions relacionades amb el desenvolupament sostenible, integrant els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de manera transversal i global. Les xarxes socials i els mitjans web han estat una eina valuosa per a donar visibilitat als projectes, amplificant-ne l'impacte i arribant a un públic

més ampli. Per altra banda, la contribució que ha suposat la creació de peces originals ha estat destacable en la difusió dels resultats obtinguts i la promoció dels avenços realitzats. Entretant, a través de les experiències aquí exposades, s'han emprès diverses accions comunitàries que utilitzen l'art com a mitjà eficaç per a la difusió de missatges positius sobre la sostenibilitat i la cura del medi ambient. Tot i això, s'han identificat possibles elements per incrementar el seu abast com és la necessitat de crear recursos addicionals que permetin arribar a un major nombre de centres educatius. Malgrat això, l'espai que propicia la trobada entre alumnat universitari i escolar avança cap a una educació més orientada a la sostenibilitat, integrant la dimensió ecològica en tots els àmbits educatius.

AGRAÏMENTS

Projecte d'innovació concedit per l'IRIE (UIB) amb el títol «Música, educació i transformació social i mediambiental: Cantata *Na TuGa i la mar*» (PID222448).

REFERÈNCIES

Benayas, J. i López, C. (2010). «Propuestas didácticas para vivir el paisaje». *Revista Iber: Didáctica de les Ciències Socials, Geografia i Història*, 65, 56-65.

Berbel, N. i Capellà, P. (2014). «Cuentos musicales ilustrados y con soporte audio-visual: una experiencia interdisciplinar en los estudios de Grado de Educación Infantil y Primaria». *DEDiCA. Revista de Educação e Humanidades*, 6, 287-294.

Berbel, N. i Díaz, M. (2021). «"Mi Barrio-Mi Escuela" Programa Artístico Socioeducativo: Voces Críticas para Valorar su Eficacia y Eficiencia». *Multidisciplinary Journal of Educational Research*, 11 (1), 77-101.

Berbel, N. i Salvà, A. (2022). *Na Tuga i la mar, més que un conte*. Universitat de les Illes Balears.

Cloquells, C.; Llabrés, C. i Vicens, F. (2024). *L'Arbodissea i els vents del món, cantata en cinc actes per a veus blanques*. Documenta Balear.

Dey, I. (2005). *Qualitative Data Analysis. A User-Friendly Guide for Social Scientists*. Routledge.

García de la Vega, A. (2011). «El paisaje: un desafío curricular y didáctico». *Revista de Didácticas Específicas*, 4, 7-76.

Gibbs, G. (2012). *Análisis de datos cualitativos en investigación cualitativa*. Morata.

Hernández, A. M. (2018). Paisaje y educación: epistemología y propuestas didácticas. UNES. *Universidad, Escuela y Sociedad*, 4, 7-10.

Romero, J. (2019). «Cuerpo, movimiento y emoción». *Cuadernos de Pedagogía*, 499, 142-145.

Vicens, F.; Berbel, N. i Salvà, A. (2023). «La representació escènica musical com a estratègia metodològica d'innovació docent». *V Jornades d'Experiències Docents de la Universitat de les Illes Balears*, 35-36.

Vicens, F. (2023). *Cap a una consciència ecològica des de l'educació artística. Cap a una ecologia integral del paisatge. Visions del paradís des de la transversalitat*. Tirant lo Blanc. 155-166.